

СА ПШЕНИЦОМ ИСПОД КРЕВЕТА

Село је природна и најхуманија могућност да човек оптимално, смислено и разложно проведе свој живот.

У непосредном контакту с природом и земљом која га храни, човек најбоље може да одреди где му је место и да покуша да успостави склад између универзума и њега самог.

Да научи основне законитости живота, трајања и умирања - да схвати своју ништавност и вечност истовремено.

„... амтим божићно јутро, мој деда Мирко Божић, честити Србин, Моравац, буди ме пре свитања. Мраз је, деда отвара врата наше куће. Имали смо кућу са два одељења у којој сам се ја родио, у кухињи је био земљани под и један кревет у ћошку, који је био анкерисан јер је под био нераван. На њему сам ја спавао, на постељини од кукурузовине. Нисам био газдинско дете. Кад дође пролеће моја мајка помера тај кревет да би кречила, а испод никла пшеница. То је мој живот. Дедо наточио црног вина, мени једна нога на кревету, друга вири кроз отворена врата, а деда ме учи да се крстим док гледамо Сунце које излази. Дедо изговара молитву првог божићног јутра. Одатле све креће.“

Своје сећање о српском поштењу и породичној идили, које нас увек учини бољим, Радош Бајић пренео је на екран наших ТВ пријемника на коме све мање и све ређе проналазимо такве садржаје. Његова серија *Село гори а баба се чешља* постала је најгледанија у историји РТС-а. Најновији показатељи надлежних институција кажу да је просечан рејтинг серије *36 a sheg*, то јест удео у гледаности 70 одсто, што преведено значи да сваку епизоду гледа око три и по милиона гледалаца (без дијаспоре), односно да се од 100 укључених телевизора на 70 гледа *Село гори*. То је резултат који није забележен на медијској сцени нигде у Европи.

Тако се све наставило – ткањем душе сачуване у опшшту села.

** Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи одвијају се на различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав јесте? То наравно могу бити људи, догађаји, процеси, избори, тренуци...*

– Докле је могуће у памћењу прадедова трагати за лозом Бајића, који су некада давно са Чарнојевићем кренули из динарских врлети и населили слив и питомину Западне Мораве, на обронцима Гледићких планина и скутовима Гоча и Жељина десно и Јастрепца лево – сви моји преци били су сељаци. Старославне црквене књиге бележе прве Бајиће у моравској долини од 1832. године, баш у време када је у мом селу саграђена прва основна школа у Јагодинској нахији – и, отприлике, у исто време када су на другом крају света створане Сједињене

Америчке Државе. Моји чворновати и жилави дедови, Радоје, Сава, Обрен, Мирко, Милутин, све до мог оца Милоша, обрађивали су земљу, орали, копали и крчили шуме. Легенда каже да се баш због тих шумовитих низија у долини плодноне реке, на обронцима опеване Шумадије, и мноштву медведа са којима су живели и отимали им животни простор моји преци – моје село и зове Медвеђа.

Први Бајић који је прекинуо вековни след сељачке, земљорадничке и паорске традиције био сам ја. Верујем да је годинама та лоза уметничког и артистичког преношена са једног на другог мог претка, а да они тога нису ни били свесни. Мој деда Мирко О. Бајић, као редов старог кадра у Београду, од бакшиша који је добијао као послани пуконика Живојина Трифунца, од његове госпође и друге београдске господе коју је возио фијакером на балове код Руског цара и у Круну у Топчидеру, купио је 1929. године стару виолину у једној београдској бакалници. После одслужења војног рока деда је виолину донео у село и до краја живота свирао на њој, самоук и сам за себе. Звучи његове виолине, после тешког и тежачког дана на пољу, у касно летње вече, у мраку испод старе липе у нашој авлији – и данас одзвањају у мојим ушима, у мом памћењу, и у мојој души. Верујем да је то најбитнији тренутак који је одредио мој професионални и животни пут.

** Ваша биографија јасно упућује на село које је вишеструко одређујуће у њој. Рођени сте на селу, прославили се филмовима о животу села, када сте силом прилике били изопштени из посла глумца и редитеља, вратили сте се на село, обрађивали земљу... Шта је за Вас село?*

– Село је природна и најхуманија могућност да човек оптимално, смислено и разложно проведе свој живот. У непосредном контакту са природом и земљом која га храни, човек најбоље може да одреди где му је место и да покуша да успостави склад између универзума и њега самог као појединца. Да научи основне законитости живота, трајања и умирања – да схвати своју ништавност и вечност истовремено. Поетично и узбудљиво, нажалост, само у нашем памћењу. Бледи слике о животу многочланих српских породица – задруга, које су трајале вековима, а нестале дланом о длан, у хаосу комунизације и дробилици социјалистичке планске пољопривреде, која је смишљена на Западу, а на бајонетима нам дошла са црвеног Истока, у чију ништавност смо и сами, ваљда под присилом поверовали. У овим историјским процесима српско село изгубило је корак ка будућности, док му је самим тим искасаљена прошлост. Нажалост – понекад се учини све до заборава, уз скрајнутост сваке врсте, занемаривање, па чак и исмевање. Јадан сам од оних, којих хвала богу још има – који покушава да ту самосвојну и непоновљиву лепоту и поетику српског села сачува и забележи.

** Ваша серија „Село гори а баба се чешља“ својеврстан је социолошки и културни феномен – најгледанија серија у историји РТС-а. Како тумачите то што на једној страни српско село одумире, а на другој страни толико људи жели да гледа серију о животу села?*

– Рекао бих да су то дамари у бићу нашег народа који још откуцавају. Чак иако смо се потпуно одрекли својих корена, чак иако смо заборавили где су наша имања и прадедовска гробља – тешко се можемо одрећи сами себе. Тапија наших сељачких предака је неуништива и ја ту видим наду да се некада поново конектујемо са нашим прецима, да поново сазнамо шта смо и ко смо. То нам никако неће сметати да се снажно боримо да сустигнемо савремени свет у сваком цивилизацијском смислу, у технологији, науци, економији, у култури рада и живљења. Натпросечна множина Срба и других Словена и несловена којима је путем телевизијског сигнала доступна наша серија – дуже од три године у све већем броју гледа Село гори... Мислим да смо их погодили у жицу, да су их истине, као и доброта и поштење мојих јунака, подсетили да препознају одакле су, где су рођени, која им је крсна слава, ком народу припадају.

** Чему нас село учи?*

– Од почетка рада на серији намерно желим да потенцирам доброту, племенитост и поштење српског села и нашег народа, које свима треба да буде за науч. Када је реч о поштењу, веома је танка линија

раздвајања са наивношћу. Желим посебно да истакнем муку, тегобу и чемер сељачког леба од седам кора. Истовремено, моје тумачење је да су хумор и смисао да комиком реагујемо на најтеже животне околности – генетска особеност српског сељака, и рекао бих да ми не замере на посељачивању, и целог српског народа. Због тога је *Село гори* жанровски веома тешка форма јер у структури има изразито комичне и изразито драмске целине.

** „Хтео сам да у људима пробудим осећање да не смемо никада да заборавимо корене и кућне прагове, ма где да само, у Бечу, у Паризу или у Београду, у кругу двојке“ ... – рекли сте у једном разговору. Знате ли колико сте у томе успели?*

– Верујем да оно што радим са колегама у овој серији има глобални значај за нашу културу, за очување самосвојности нашег народа и за српско село. У историјском смислу значај нашег села се често поистовећивао са трајањем и битисањем српске државе. Као један од кључних сегмената идентитета нашег народа, разноликошћу, богатством

менталитета и карактера, а делимично и економским аспектом – српско село је увелико заборављено и препуштено само себи.

Најснажнија слика која опомиње, а мене мобилише да проговорим о томе – јесу празне и напуштене куће. Родитељске куће које аветињски зјапе по целој Србији трагични су споменици наших заблуда да ћемо бити срећни и спокојни ако се одрекнемо свог порекла и заборавимо дрво са којег смо као деца први пут убралли шљиву ранку. Ниједан народ у Европи се није тако насумице и одједном одрекао својих корена као ми. Због тога сам радостан и узбуђен ако сам нешто учинио да нам, када је реч о томе – будућност буде боља од стварности.

** Село као исходиште је и пут за препознавање правих вредности, које и јесу сачуване у коренима. Неколико мисија, учитано је накнадно у невероватне ефекте које серија има. Серија је сабрала и окупила српски народ, али је исто тако на специфичан начин потцртала место вере у народном животу, обичаје... Јесу ли те додатне мисије намерне или ненамерне? Како сте пронашли начин да ТВ програм буде забаван, а и да тако снажно едукује?*

– Огромна подршка публике, оличена у највећој гледаности, мишљења и веома добре реакције свих социјалних слојева, од сељака па до академика, енормна популарност јунака ТВ серије, прихваћеност и пријемчивост медија и јавног мњења у најширем смислу те речи – уверавају ме да сам успео да потврдим свој етички постулат који стоји у заглављу мојих намера и мог резултата. Њега чине: *Искреност, Истинитост и Поштење.* ■

Драгана МАРКОВИЋ